

Pogled izbliza na romsku djecu i njihove obitelji

Mihaela Ionescu

Procjenjuje se da u 27 zemalja članica EU živi oko 10 do 15 milijuna Roma, a od toga je oko 2 milijuna djece mlađe od 6 godina¹. U nedavnom pregledu koji su načinili UNDP (Program Ujedinjenih naroda za razvoj) i EU Fundamental Rights Agency (Agencija za temeljna ljudska prava)² stoji da u prosjeku oko 90% ispitanih Roma žive u kućanstvima s ekvivalentnim dohotkom ispod nacionalne granice siromaštva. Pregled podataka o inkluziji romske djece u ranom djetinjstvu iz 2012. (Roma Early Childhood Inclusion Overview, 2012), kao i novija izvješća³ bilježe da majke Romkinje imaju slab ili neredovan pristup prenatalnoj i dojenačkoj zdravstvenoj zaštiti i da se kod romske djece bilježe niske porođajne težine i drugi predporođajni i porođajni poremećaji, kao i slaba i neredovita prehrana kako tijekom trudnoće tako i tijekom dojenačke dobi. Nesumnjivo, ovo dovodi do ozbiljnih zdravstvenih problema jako male djece i ugrožava njihovo pravo na preživljavanje. Romske obitelji moraju se suočavati s neadekvatnom zdravstvenom, dentalnom i okulističkom skrbi. Obitelji su pod pritiskom zbog nezaposlenosti i nedostatka prihoda, marginalizacije, lošeg standarda stanovanja i komunalne infrastrukture, što su ujedno kritični faktori koji uvelike utječu na dobrobit djece i obitelji. Sve ukazuje na to da je dobar početak za male Rome ozbiljno doveden u pitanje i da je u ovom slučaju utjecaj širih socioekonomskih faktora na državne socijalne politike podcijenjen.

Glavni izazovi

Nedostatak podataka. U slučaju populacije Roma, postoji izražen nedostatak točnih demografskih podataka, podataka o pristupu i uključenosti u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja stoga što mnoge zemlje ne prikupljaju podatke po etničkoj pripadnosti i zato što mnogi Romi ne žele otkriti svoju etničku pripadnost kako bi izbjegli negativnu diskriminaciju. Mnoga su romska djeca 'nevidljiva' – stoga ih nema ni u jednoj statistici, a u mnogim slučajevima to se odnosi i na ostale članove njihovih obitelji. Stoga je vrlo teško osmisliti relevantan pristup ili politiku zadovoljenja njihovih specifičnih potreba.

Diskriminacija i segregacija. Kad govorimo o pristupu predškolskim ustanovama, diskriminacija i segregacija predstavljaju najteže prepreke s kojima se romska djeca i njihove obitelji susreću. Unatoč brojnim pokušajima zemalja da poboljšaju položaj romskih obitelji, mnoga izvješća i dalje govore da se Romi suočavaju s ozbiljnim predrasudama i stereotipima koji ograničavaju njihove šanse za poboljšanje životnih uvjeta, pa tako i njihov pristup predškolskim ustanovama. Oni često žive u siromašnim zajednicama u predgrađima ili ruralnim krajevima gdje nema takvih ustanova⁴.

Ukoliko postoje, nisu dostupne. Čak i kad su usluge dostupne, u slučaju romske djece i njihovih obitelji pristup je strogo ograničen zbog jezičnih barijera (mnogi od njih govore romskim jezikom – romani čhib, a ne jezikom dominantne grupe) jer moraju proći birokratsku proceduru koja zahtijeva pismenost, osobne isprave i provjeru zdravstvenog stanja. Za najranjivije skupine ove procedure predstavljaju ozbiljan razlog da se ne obrate predškolskim ustanovama, pogotovo kad ih prati praksa diskriminacije.

Ako su dostupne, ne mogu si ih priuštiti. Mnoge romske obitelji ne uključuju djecu u predškolske ustanove zbog nedostatka materijalnih sredstava, bilo zato što ne mogu platiti cijenu usluge ili što djeci ne mogu osigurati potrebnu odjeću, pogotovo tijekom zime

– naročito ako se radi o obiteljima s 3–4 ili čak više djece. Roditelji radije ne izlažu djecu iskustvima isključivanja i diskriminacije zbog njihovog lošeg ekonomskog i socijalnog porijekla.

Ako su dostupne, nisu korisne. U mnogim slučajevima romski roditelji nisu zaposleni i svakodnevno su u potrazi za poslom kako bi osigurali egzistenciju svojoj obitelji ili imaju loše plaćene poslove s neredovitim radnim vremenom. Ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ne uzimaju u obzir njihove specifične potrebe i stoga ih roditelji ne vide kao pomoć, već kao nekompatibilne s njihovim naporima da djeci pruže skrb i obrazovanje.

Ako su dostupne, nisu obuhvatne. Ranjive romske obitelji i zajednice suočene su sa složenim, vrlo isprepletenim problemima vezanim uz zdravlje, zaposlenje, životne okolnosti, siromaštvo, segregaciju i diskriminaciju. Latiti se tih problema na sektorskoj razini vodi do privremenih rješenja, a ne održivih ishoda. Mnoge novije studije⁵ pokazuju da u slučaju romske djece sveobuhvatan model pristupa romskim zajednicama – ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, programi podrške obiteljima, zdravstveni i socijalni programi koji pokrivaju većinu problema s kojima se obitelji suočavaju – mogu dovesti do veće uključenosti djece u predškolske ustanove. Sveobuhvatan pristup zahtijeva uključenost zajednice i sudjelovanje u donošenju odluka na lokalnoj razini te osnaživanje članova romske zajednice da skupa s visoko educiranim profesionalcima postanu aktivni sudionici osnivanja ustanova i pružanja usluga. Dobri su primjeri onih zemalja u kojima su majke Romkinje postale asistenti (npr. u Srbiji) ili predstavnici Roma koji postaju medijatori za lokalnu i zdravstvenu problematiku (npr. u Rumunjskoj) i tako sudjelovanjem podižu razinu svijesti o važnosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i grade mostove između zajednica i ustanova. Obuhvatnost službi treba se promatrati na fleksibilan način, prateći specifične potrebe romskih zajednica koje su vrlo različite. Štoviše, ovo dovodi do strukturnih promjena u načinu ponude javnih ustanova i službi, njihovog vođenja i ponovnog razmatranja njihove 'relevantnosti' za najranjiviju djecu i obitelji. No, nažalost, one još uvijek nisu spremne za romsku djecu i njihove obitelji.

Reference

- 1 Bennet, John, (2012), *ECEC for children from disadvantaged backgrounds: Findings from a European literature review and two case studies*, EC-DGEAC, Brussels. / *Ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu marginaliziranih skupina: pregled europske literature i dvije studije slučaja*. EC-DGEAC, Brisel
- 2 European Union Agency for Fundamental Rights, UNDP. 2012. *The situation of Roma in 11 EU Member States* / Agencija za temeljna ljudska prava, UNDP, *Položaj Roma u 11 zemalja članica EU*
- 3 Idem 9
- 4 Bennet, John, (2011), *Roma Early Childhood Inclusion – Overview Report. OSF-UNICEF-REF*, Budapest / *Inkluzija romske djece – izvješće o perspektivama*
- 5 Roma Education Fund, 2013, *Mainstreaming the Access of Disadvantaged Children to Quality Early Childhood Education and Care – A Good Start's Implementation Model* / Fond za obrazovanje Roma, 2013, *Matica pristupa djece ranjivih skupina kvalitetnim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja – dobar početak – model implementacije*.

Mihaela Ionescu, programska direktorica ISSA-e
(Međunarodna udruga Korak po korak) mionescu@issa.nl